

Kasernen - folkhögskolan: "fält högskolan" : tre uppsatser /

Holmberg, Teodor,

78 El Br.

National Library
of Sweden

Anders-
Folkhögskola
1888
(19)

KASERNEN-FOLKHÖGSKOLAN

"FÄLTHÖGSKOLAN"

TRE UPPSATSER

AF

TEODOR HOLMBERG

STOCKHOLM 1901

IDUNS KUNGL. HOFBOKTRYCKERI

De tre uppsatser, som under rubriken »Kasernen-Folkhögskolan» stått att läsa i »Svenska Dagbladet» den 5 jan., den 21 jan., den 13, 15 och 18 mars detta år, framträda efter fleras uppmaning härmed i broschyrform.

De många i vårt land, som nitälska för vår vuxna ungdoms andliga och kroppsliga förkofran i samband med en utsträckt värnplikt, får jag hänvisa till särskildt följande inlägg, hvilka för frågans utredande synas mig vägande och betydelsefulla: **Dr. H. Tolls** föredrag (d. 5 febr.) i Svenska läkarsällskapet om »värnplikten såsom hygienisk folkuppfostran», **Kapten H. v. Feilitzens** uppsats i »Svenska Dagbladet» den 17 februari om »Fälthögskolan», **Folkhögskoleföreståndare Dr. L. Holmströms** uppsats i »Aftonbladet» den 2 mars »Ett inlägg om fälthögskolan», **Professor S. E. Henschens** föredrag i Svenska Läkaresällskapet öfver ämnet: »Kommer den föreslagna värnplikten att inverka gagneligt eller skadligt på den värnpliktiges kroppsliga utveckling och hälsa?» (se »Aftonbladet» för den 16 mars) samt **Herr Ivar Månssons** motion i Andra Kammaren om medborgerliga kunskaper åt de värnpliktige.

Tärna i mars 1901.

FÖRFATTAREN.

Kungl. bibl.foteket

0 0000 000007763

I.

(Sv. D. d. 5 jan. 1901.)

Med det nya arméförslagets framläggande står vårt folk vid en vändpunkt af sitt historiska lifslopp. Nya utsikter och möjligheter öppna sig. Det gäller att skärpa blicken för dessa och att söka uppfatta så mycket som möjligt af horisonten. Det torde vara jämförelsevis få i vårt land, som icke nu hafva en förkänning af, att ett nytt allvarsdigert tidsskede väntar vår nation, att den långa fredsdyllens nådaår torde snart nog vara förrunna och att det därför gäller att taga sig samman, fatta ett fast afgörande beslut samt modigt se framtiden an. Framtidens trygghet måste Sveriges folk skapa sig själf, taga den fram ur sin egen barn, och min tro är, att hjälpkällorna där flöda rika och klara nog, om de icke tillstoppas.

Ett sådant krafttillflöde ligger i ett genomtänkt, tillfyllestgörande försvar, som tillvaratager och fullt utbildar hela vår manliga ungdoms värnkraft. Det arméförslag, som från regeringens sida nu förelägges riksdagen, måste ur denna synpunkt hälsas med våra bästa nyårsönskningar, ty det vädjar till den egna kraften och själfhjälpen och bär just därför prägeln af nationell hälsa.

Förf. af denna lilla uppsats vågar dock påstå, att detta arméförslag, som kräfver ett jämförelsevis långt kasernlif för hela vår manliga ungdom, bör samtidigt *utfyllas äfven med en utsträckt medborgarebildning* på folkskolans grundval, men förd vidare, att med ett ord militärisk och sant medborgerlig bildning, det är utbildning för det medborgerliga lifvet, från första början fast förenas. *Folkhögskolan måste inflytta i kasernen* samt göra denna ljus och själslyftande för de unge krigarne

samt därför af dem älskad. »En sund själ i en sund kropp» är ett gammalt syfte för uppfostran, men måste alltid stå som det klart skådade målet att allt bättre och fullständigare uppnå. För den sunda kroppen skall säkert ett kraftigt militärlif sörja, och jag är viss om, att äfven en *sedlig* behållning af högt värde skall tillfalla ungdomen, ty tukt, ordning, lydnad, plikttröhet, ett lefvande medvetande af lifvets skyldigheter, tillit till den egna kraften, mandom och fast kamratskap skola utan tvifvel växa upp såsom ingalunda osköna »kasernblommor». Lägg härtill ökad fysisk uthållighet, förmåga af kroppens ans och skötsel, och man skall vara bra mycket trängsinnad för att icke erkänna, det en längre tids militäruppfostran kan vara af högt nationellt värde, i synnerhet om man ställer för ögonen det okynniga ligapojksväsen och den lösa själfsväldighetsanda, som litet öfverallt komma till synes och som säkerligen bäst kufvas af en kraftig militärdisciplin.

Men icke dess mindre gör den rent militära uppfostran icke tillfyllest, och man får icke heller öfverlägset förbigå eller ringakta de farhågor, som från olika håll möta den ettåriga värnplikten. Jag vill icke här fästa mig vid de rent ekonomiska sidorna: de ökade skatterna och näringarnas försvårade läge genom minskad tillgång till arbetskrafter. Jag vill i stället fästa mig vid föräldrars bekymmer öfver följderna af ungdomens vistande så lång tid *utanför hemmets inflytande, seder och vanor* samt kulturvännernas fruktan för militärlifvets *nibellerande, de högre själskrafterna kväfvande inverkan*, då m. a. o. nationens kapital af frambringande, ny utveckling skapande krafter starkt förminskas och blott de mera passiva krafterna och dygderna ses tillgodo.

Jag menar, att dessa invändningar icke skola ringaktas, och jag anser dem vara så pass viktiga, att man, såsom förut framhållits, strax från början bör låta kasernen blifva en skola äfven för medborgarelifvet, en folkhögskola, en högre medborgareskola, eller hur man vill beteckna saken. Skulle icke i en dylik organisation inneslutas ett *andra* krafttillflöde för Sveriges folk?

Man må icke säga, att man redan så gjort inom t. ex. stockholmska kaserner, ty därmed att man sysselsätter värfvade rupper med vissa praktiska läroämnen, såsom skrifning och räkning, har icke folkhögskolan inflyttat inom kasernens hank och stör. Den som så påstår vet icke, hvad en folkhögskola är och vill och nu i 33 år verkat.

Med henne kommer en bildning, direkt afsedd för blifvande medborgares lifsgärning i kommun och stat, med henne vaknar en svensk allmänanda, sedlighet och religiositet främjas af henne

i form af etiska föredrag, knutna till personliga lifsbilder, till innehållsrika tankedikter o. s. v., själens bundna krafter lösas och sättas i gång af henne. På samma gång folkhögskolan verkar i detta visserligen ideala, men dock i sann mening för det högre människolifvet så praktiska syfte, vinnlägger hon sig med stor ifver att bibringa ungdomen praktiska färdigheter och öfningar. I denna mening borde folkhögskolan och kasernen ingå en förening, ett välordnad hälftenbruk.

Ty ett verkligt och äkta nationalförsvar fordrar en vaken, sedligt-religiös, svensk *nationalanda*, och denna kommer icke flygande af sig själf, men förflyktigas till skum, om man söker framkalla den blott genom ett s. k. patriotiskt festtal då och då. Nej, den skall framalstras och näras ihärdigt och *planmässigt* dag efter dag, icke blott med skjutning och exercis men med andliga ämnen, i och genom hvilka fosterlandet, dess minnen, personligheter och samhällsskick målas och skildras. Hela det rent mänskligt-medborgerliga freds- och kulturarbetet — både själs- och kroppsarbetet — skall äfven i kasernen göras lefvande och kärt för de unge krigarne, Sveriges och hemmets anda skall dväljas inom dess väggar. Sker icke så, skola *många* frukta, att det skall i vår tid gå som under vår krigiska storhetstid: fredsarbetet blifver ringaktadt. Och hvart det *kan* gå med *blott* militärisk uppfostran, kan skådas af ryska truppers och tyska »hunnars» beteende i Kina.

Jag tänker mig alltså folkhögskolan i kasernen ordnad framför allt som *aftonskola* och sysslade dels med praktiska öfningsämnen, såsom räkning och skrifning, dels med föredragsserier i historia, geografi, kommunallagar och statskunskap, och böra dessa ämnen icke tagas fristående, icke ses hufvudsakligen som lärokurser i pädagogisk mening, utan hobbindas kring ett konkret föremål: *fosterlandet*. De äro blott olika medel att i de unges tanke, känsla, fantasi och hela karaktär uppbygga detta. Lägg härtill fosterländsk och annan vacker gehörsång med ackompanjemang af mässingsinstrument. Låt vidare hvarje vecka något sedligt-religiöst föredrag i lämplig form hållas och ordna då och då tilltalande fester med sång, föredrag, deklamation, högtläsning, skioptikonbilder — och folkhögskolan står där i en alls icke föraktlig skepnad.

Lärarekrafter finnas — framför allt med hänsyn till de rent praktiska ämnena — dels inom underofficers- och officerskåren, dels inom de värnpliktiga själfva. Så många unga bildade män finnas i dessas led, kunniga, kompetenta och säkerligen äfven hågade att handleda sina krigskamrater. Men jag tror, att den egentliga medborgarebildningen, kasernens folk-

högskolebildning, borde läggas hufvudsakligen i civila händer. Den kan endast då med full kraft handhafvas, om kunniga, talangfulla, *det muntliga ordets konst* behärskande män fullt ägna sig åt detta väckande lärarekall, män med tillräcklig lifserfarenhet, så att deras ord och maning få tillbörlig »pondus». Muntlig framställning, »det lefvande ordet», måste spela en hufvudroll inom denna undervisning. Ingen lärobok torde behöfvas, och allra minst skulle för öfrigt en sådan kunna träda i stället för lärarepersonligheten. Och för denna, såsom utgörande en dyrbar andlig kraft, borde fullt utrymme finnas, på samma gång densamma uppginge i att *tjäna* det stora fosterländska syftet. Jag tror, att denna så att säga civila lärarekår — den behöfde ingalunda vara stor (och därför icke heller i det hela taget dyrbar), enär man ju kan tala till hundraden af människor på en gång — skulle kunna kraftigt *besjåla* och därmed stödja hela den militära organisationen, stärka hos de unge krigarne kärleken till regent och land, förtroendet till officerarne, underhålla den heliga elden i unga bröst, utan hvilket allt den långa värnplikten kanske lätt nog blefve uppfattad med kalla hjärtan som en tom form, som en illa sedd torr pliktsak. Det militära och det civila elementet borde kunna utmärkt samarbeta och stödja hvarandra.

Organiserades kasernlifvet på detta sätt och i denna anda, finge den fattigaste yngling i vårt land tillfälle att förvärfva sig både en militärisk och en medborgerlig bildning af mycket högt värde. På en period af tio år blefve i det närmaste 300,000 personer nationellt väckta, värmda och upplysta och det — märk väl! — i ett åldersskede, då de kunna fullt tillgoda göra sig en sådan verklig medborgerlig lifsupplysning, som värdjar till både deras hufvud och hjärta. En sann högskola för menige man vore grundad, som skulle göra kasernen full af lif, älskad och populär. Då vore det stora uppfostringsmålet »en sund själ i en sund kropp» en icke alltför fjärran liggande verklighet. Hos så många obemedlade ynglingar ligga stora krafter fördolda, som på detta sätt skulle väckas. Den högre medborgarebildningen, som nu i så vidsträckt mån är en penningfråga och därför stängd för de obemedlade, blefve en sak för alla. Hvad den obligatoriska folkskolan grundlagt fortsatte den obligatoriska depötfolkhögskolan, *kostnadsfri* äfven den och just därför upptagande en ädel och gammalsvensk skolprincip. Samhället skulle i oändligt större måttstock än nu tillgodogöra sig krafter och anlag i de breda lagren, hvilka nu i stor utsträckning ligga döda. Och detta väckta kraftkapital skulle inom kort bära frukt inom arbetslivets, hemlivets och medborgarlivets

alla områden. Vaknar själen blott en gång hos den unge mannen, hjälper han sig själf sedan. Detta är en erfarenhet, vunnen af hela den nordiska folkhögskolan.

Låge ej vidare i hela detta sålunda ordnade försvarsväsen af en på en gång militärisk och medborgerlig innebörd en mäktig garanti, ifall den politiska rösträtten framdeles komme att utsträckas?

Och skulle ej Sveriges folk gå *en nationell pånyttfödelse* af storartadt omfång till mötes? En nordisk renässanstid stode för dörren.

Vidare: ordnades kasernlifvet i denna anda, skulle hemmen snart känna sig lugnade och tillfredsställda, ty de skulle återfå sina unga söner stärkta och utvecklade till kropp och själ. Man skulle snart nog förmärka, att åt ungdomens hela inre lif en nyttig och ädel riktning gifvits. Och ingen skulle heller med rätt behöfva frukta för, att det utsträckta militärlifvet skulle medföra en andlig och kulturell kraftminskning för vårt folk.

Men ännu en ytterst viktig fördel vore vunnen. Hvad Karl XI en gång så storartadt skapade: ett äkta svenskt, nationellt och själfständigt försvarsverk, *det lefde i en ny form upp igen*. Kasernen-folkhögskolan vore ingen tysk efterapning: här stode en *svensk* skapelse fram af ett kraftigt kynne. Vår gamla medborgerliga frihet och själfstyrelse hade fått ett nytt värn och ett nytt organ i samband med hela folkhärens omgestaltning. I djupaste fredstid skulle det dyrbara försvarsverket lämna ett positivt resultat äfven för fredsarbetet.

Många farhågor och fördomar, som nu stå hindrande i vägen för försvarssakens lösning och för dess tillitsfulla upptagande i folkmedvetandet, skulle skingras, om vi en dag finge skåda ett helgjutet, äkta nationellt försvarsverk.

Jag vågar därför tro, att den arméorganisation, som nu föreligger, bör ses i *stort* omfång, bör skådas både med militärens fackmannaöga och med en framåtblickande svensk medborgares öga. Saken bör upptagas med klokhet och entusiasm, pröfvas både med varmt hjärta och kall-klart hufvud.

Wilhem I tackade efter Sadowa-segern den tyska folkskolans lärarekår för den stora andel i framgången den med sitt tysta arbete vore fullt berättigad att anses besitta.

Då kasern-folkhögskolan står i Sverige fram som en levande, glädjande verklighet, skall nog den stund en gång komma, när hon af konung, riksdag och folk välsignas för de segrar, hon hembär både i fredens och i krigets dagar.

II.

(Sv. D. d. 21 jan. 1901.)

Under rubriken »Kasernen-Folkhögskolan» dristade sig under-tecknad för en tid sedan att föreslå ett samarbete mellan militära och civila till vår värnpliktiga ungdoms både krigiska och medborgerliga utbildning för dagar som komma, vare sig fejdens eller fredens. Må det tillåtas mig att med några ord återupptaga ämnet.

Det är klart, att militäröfningarna måste taga hufvudparten af tiden och hufvudparten desslikes af intresset, när det gäller att ordna åtta månaders kasernlif, och det är således icke min mening, att den medborgerliga undervisningen skulle bortstjäla tid från de värnpliktiges krigsutbildning. Men väl tror jag, att de båda elementen förträffligt skulle utfylla hvarandra, och jag vill ännu en gång kraftigt betona, att försvaret ovillkorligen varder själlöst och fotadt på svag grund, om det icke uppbäres af en vaken och lefvande *nationalanda hos de värnpliktiga själfva*. Den obligatoriska folkskolebildning, som alla svenska barn åt-njutit, kan dock icke i tillräckligt djup och omfång framkalla denna anda, just emedan den vänder sig till *barn*. Man skall hafva ryckt upp i värnpliktsålderns, åtminstone i den *vuxna* ungdomens skede, för att känna och fatta, hvad sådana ord och verkligheter som fosterland, allmänanda, medborgerskap uttrycka. Vill man nu nå detta mål — och hvem vill påstå, att detta ligger utanför nationalförsvarets idéområde? — då må man icke inskränka kasernens undervisning till att blott upplappa hvad man en gång som barn inhämtat men sedan mer eller mindre glömt. Ungdomen torde knappast blifva mätt af att ständigt knapra på gamla brödkanter, och därför bör den undervisning, som här åsyftas, icke *stanna* vid repetitioner endast, icke blott åsyfta att komplettera uppkomna brister i ens förra folkskolebildning. Folkhögskola, icke småskola, åt vuxna män! Nytt vin på nya flaskor! Kasernens teoretiska undervisning borde som sitt högsta — om ock ej enda — mål sätta att med fosterländska ämnen och i lämplig form, vunnen på folkhögskolans fullt bepröfvade erfarenhetsväg, göra Sverige känt och kärt. Vårt land, vår fosterländska sång, det väsentligaste af våra kommunal- och grundlagar, framför allt de stora dragen af vår eldande svenska historia borde lefvandegöras för de värnpliktiga. Svenskmannaanda följer med dessa ämnen, icke med skrifning och räkning. (Detta sagdt gifvetvis utan att ringakta de senare.)

Efter 27 års erfarenhet som lärare för vuxen svensk landtmanna-
ungdom vågar jag säga, att denna i de flesta fall icke förstätt
våra häfder, icke skådat vårt folks storhet, icke värmts och ge-
nomströmmats af det nationalmedvetande, som danas af *lef-
vande* historieundervisning. (Jag tillåter mig att i detta sam-
manhang hänvisa till min uppsats: »Huru skall undervisningen
i historia göras fruktbärande för lifvet?» i »Från Skolsalen»
häftet III).

Det skulle således vara i ett dylikt syfte, som kasernens
medborgerliga uppgift skulle komplettera den rent militära un-
dervisningen. Ju mera vaken och själsintresserad den unge
krigaren är, dess mera underlätts officerens sträfvande, dess
bättre *resonansbotten* för det rent militära utbildningsarbetet.
Tröghet, oförmåga af egen eftertanke, slapp ansvarskänsla — se
där de hinder, som från de djupa leden ofta möta hvilket slag
som helst af nydanare. Men folkhögskolan i de nordiska lan-
den — den vuxna ungdomens skola — har visat sig i stånd att
aflyfta dessa grundskatter, som tynga sjäslifvet, och samma
verkan skulle följa henne, öfverflyttad i lämplig form inom ka-
sernen. En elementär repetitionsskola skall aldrig kunna ut-
rätta *detta* viktiga arbete, skall aldrig kunna göra kasernlifvet
själslyftande och karaktärsdanande samt därför icke heller gifva
de unga männen, flyttade utanför hemlifvets skärmande anda
och sedvänja, *inre motsländskraft* och *motvikt* mot de lockelser
och frestelser, som all erfarenhet visar lätt uppstå i och med
hopsamlandet af en talrik ungdom. Men det är just denna
motvikt, som inom vidt utbredda, både högre och lägre sam-
hällslager önskas i samband med en till ett helt år utsträckt
värnplikt. Här-reformens banérförare torde endast njuta förde-
lar af att beslutsamt själfva taga initiativet i detta stycke. Ökad
tillit skall slå dem till mötes från de äldre och betänksamma,
från föräldrar i små och stora hem. Och först när försvars-
verket har djupa och vidtutgrenade rötter i de tusen *hem*, först
då står det fotadt på hälleberget. Men å andra sidan: när en
jämn växelverkan och ett stadigt kraftutbyte åstadkommits mel-
lan hem och utbildningsanstalter för krigets idrotter, så att hem-
mets och medborgerlighetens anda fyller de senare och så att
dessas mandom, plikttröhet, ordningsvana och fosterländska
åskådning öfverföras till hemmen — då står Sveriges folk i och
med detsamma vid porten till en ny tidsålder, renässansens,
det är: *den nationella pånyttfödelsens tidsålder*.

Det är icke några tunna milistankar så att säga, som röra
min penna, och kunde den åskådning, som af mig framlagts,
med rätta sägas innebära ett försvagande af det byggnadsverk,

som nu reses till tryggheten af Sveriges framtid, så skulle den fått blifva outtalad. Men jag vågar tro, att ett motsatt förhållande äger rum: skoltanken stärker och fullkomnar försvarstanken. Dessa två skola förmålas i en åskådning, samverka till ett resultat. Och jag upprepar: ju mera de värnpliktige förstå och lifsfullt känna, att de hafva ett fosterland, att detta är ett godt land med ett godt samhällsskick och att de tillhöra ett folk, som i hvarje tidsålder betecknat sin väg med stordåd: det ryska Gårdarikets grundande i vikingatiden, Finnlands eröfring och kultivering i medeltiden, Gustaf Adolfs ljusa kamp i nyare tiden, unionen med Norge och den amerikanska västerns uppodling af svenska emigranter i nutiden — dess mera växa lust och förmåga att försvara. Värnpliktsmannen kan med stolt tillförsikt säga: »Jag *vet* för hvad jag offerar tid och blod».

Kan och vill kasernen-folkhögskolan *icke* meddela detta åt vår värnplikts ungdom, blomman af Sveriges unga män, så får denna *aldrig* lära sig det. Ty folkskolan för barn kan ej mäktat denna uppgift, och sedan kommer hvardagslifvet med kampen för tillvaron i tusen former, hvarunder så ofta blicken fördunklas och bröstet hopsnöres. Skall vårt folk vinna på, att dess ungdom beröfvas den fysiska och medborgerliga upptryckning och utbildning, som härofvan åsyftats?

Rubriken »Kasernen-folkhögskolan» har begagnats för att uttrycka en viss åskådning, men man borde ju helst kunna uttrycka detsamma i ett enda ord, och fråga är, om icke detta kunde vara nog så lämpligt och praktiskt. Ordet »kasern» har knappast någon riktigt god klang i de flesta svenskars öron. Med det förknippas i allmänhetens medvetande och uppfattning blandade intryck af »gardistlif» o. s. v., som, sant eller falskt, faktiskt öfvar ett högst betydligt värde öfver tankarna och därför icke bör ringaktas. Den grunduppfattning, dessa två artiklar velat föra fram, kunde också rubriceras under det nya ordet

fälthögskolan.

Att sända ungdomen till den svenska »fälthögskolan» torde förefalla många mindre motbjudande, än om den ginge till »kasernen» efter preussiskt mönster — för så vidt ordet komme att uttrycka en odisputabel *sanning*: att nämligen ungdomen öfvades och utbildades i en högskola för medborgerliga idrotter både på krigets och fredens fält.

Sedan lång tid förefinnes i viss mån ett samarbete inom hären mellan militärer och civila: vi hafva ju regementspastorer, krigspräster (för att icke tala om bataljons- och regementsläkare, auditörer etc.) Men nu lefva vi kanske mera i skolans

än i kyrkans tidsålder, och om åt dugliga och välutrustade fältlärare på fullt allvar en viktig och hedersam uppgift tilldelades inom fälthögskolan, så vore detta ett fullt tidsenligt steg.

Förf. har åtskilliga gånger varnat för ensidigt följda och beundrade tyska mönster. Genom vår historia går en svensk motström mot en inträngande tyskhetsström, t. ex. i form af hanseatiskt handelsöfvervälde, Gustaf Vasas tyska skrifvårdöme (Georg Norman och Konrad v. Pyhy) med Dackefejden som bakslag, tyskteologiskt systembyggande, socialdemokrati efter tysk modell o. s. v. — en tyskhetsströmning från Albrecht af Mecklenburg till mecklenburgiskt junkerdöme på — Ljung! Ju mera nationellt med ett ord försvarsverket kan te sig i folkets ögon, dess bättre. Dit hör ock borttagande af skrankor mellan militärer och civila. Samarbete och förtroende dem emellan! Å ena sidan: ingen högdragen, afspärrad militärkast; å den andra sidan: intet borneradt gammalliberalt käkande på vår i det stora hela taget mycket humana och äfven för rent medborgerliga värf intresserade officerskår!

* * *

Nästan samtidigt med dessa artiklar »Kasernen-folkehögskolan» har i Danmark ett liknande uttalande hörts. Samarbete mellan officerare och folkehögskolemän, såsom båda verkande för vuxen ungdom, var lösensordet. »Politiken» — en skäligen kosmopolitisk och försvarsnihilistisk tidning — hänar detta »den danska folkehögskolans förbund med militarismen».

»Arbetet», den socialdemokratiska Malmötidningen, uttalar sitt lifliga tvifvel om, att svenska officerare skulle vilja vara med om att främja medborgarebildning i sammanhang med utsträckt värnplikt. Den spörjer: »Går *andan* bland vårt armébefäl och våra maktägande i någon dylik ideell riktning?»

Näväl — en snar framtid skall visa, både hur det nya arméförslaget upptages af Sveriges folk och riksdag, samt äfven uppenbara, i hvad omfång utsträckt medborgarbildning anses förenlig med utsträckt krigsutbildning.

Denna snara framtid skall äfven ådagalägga, i hvad mån socialismens järnhårda partidisciplin skall kunna förädlas till en sann och gagnelig statsdisciplin.

Denna framtid skall vidare visa, om vårt folk skall sjunka ned i viljevek nihilism eller kunna höja sig till en *praktisk idealism*.

Denna oss så närliggande framtid skall med ett ord röja, om vårt folk vill, trots ett våldtaget Finland, låta invagga sig i

den superlativa säkerhetssömn, under hvilken man tror, att det Rysslands ledande centrum så närliggande Skandinavien skulle vara mindre aptitligt än det fjärran Mandschuriet, Atlanten mindre eftersträfvansvärd än Stilla oceanen, Gotland med Färösund mindre än Petschili!

III.

(*Sv. D. d. 13, 15 och 18 mars.*)

Sedan den första artikeln med öfverskriften »Kasernen-folkhögskolan» offentliggjordes, hafva några månader lupit undan, afgörandets stund rycker allt närmare, då svenska lagstiftare och folkombud skola besluta om stärkandet af fosterlandets värn, och om det beslut, som då kommer att fattas, går i arméförslagets hufvudriktning, måste det också vidröra frågan, hur rekrytskolan i alla hänseenden må varda så gagnelig som möjligt för nationen i allmänhet, för dess unga söner i all synnerhet. Det är nu en klar och inom vidsträckta lager af vårt folk erkänd sak, att en betydligt utsträckt värnplikt så bör ordnas och planläggas, att den därtill anslagna tiden lämnar gagnande resultat äfven i djupaste fredstid — som ju dess bättre är det normala i ett folks lif — lämnar behållning för de unga männen med hänsyn till deras både kroppsliga och andliga utbildning. Mången delar nog min glädje, att denna fråga med ens blifvit fullt aktuell, att den från pressen, som så varmt omhändertagit den, trängt ned i hemmen, vunnit bifall af civila och militärer samt i den sista tiden banat sig väg äfven upp i Andra Kammaren, där den tagit fast form i en motion (Ivar Månssons), om hvilken mera längre fram.

Det spörsmålet tycktes mig stort — det satte också penan i min hand — det spörsmålet: skola icke 30,000 unge svenske män, då de, med ny uppsättning årligen, öfvas till krigare, äfven kunna samtidigt få ett handtag för sitt framtida lif såsom fredliga medborgare, kanske snart nog i afsevärd mån t. o. m. *röstberättigade* medborgare? Och om så befunnes lämpligt och kasernen *till någon del* toge form af skola, borde vår blomstrande ungdom, landets yppersta must och mærg, till denna sin medborgerligt-fosterländska och sedliga utbildning påverkas och andligen omhändertagas af öfvade eller oöfvade, kompetenta eller icke kompetenta lärarekrafter? Vore det rätt, vore

det praktiskt, vore det för samhället i dess helhet likgiltigt, om den undervisningstid, som kunde disponeras, blefve mer eller mindre bortslumpad, lämnad åt godtyckets och växlande yttre förhållandens si eller så? Jag sporde mig vidare: finns det icke i vårt land en skola, folkhögskolan, som i en mansålder arbetat just för ungdom i värnpliktsåren och ur beröringen med denna ungdom utbildat en själfständig metod och en själfständig skoluppfattning, hvadan dess erfarenhet alltså borde komma rekrytskolan till godo samt — *rätt förstådd* — delvis påtrycka denna folkhögskolans prägel? På dessa frågor, dessa uppslag ur möjligheternas vållande brunn, har verkligheten snart — jag hoppas det — gifvit svar. Chefen för tredje arméfördelningen, generalmajoren frih. Ericson, har sålunda hos vederbörande regementschefer framhållit nödvändigheten af att den tid, som de värnpliktige skola tillbringa under fanorna, varder för dem gagnelig icke allenast hvad angår utbildning till soldat, utan att denna tid äfven i öfrigt varder i möjligaste mån för dem uppfostrande. Han påpekar den uppfostrande och medborgerligt utbildande betydelsen af föredrag rörande fäderneslandets historia, geografi, krigshistoria, nykterhet, sedlighet m. m. Detta är *ett* godt varsel.

Än betydelsefullare är den motion, som nyss omnämnts, den i Andra Kammaren af hr Ivar Månsson i Trää väckta, som också biträds af riksdagsveteranerna hrr Johansson i Noraskog och Pehrsson i Törneryd. Alla vänner af och målsmän för den svenska ungdomens bästa möjliga utbildning måste känna sig liffligt tacksamma mot desse erfarne och inflytelserike män, som haft godt öra för djupa framtidskraf af både ideell och praktisk innebörd och som velat åt dessa vinna utrymme och erkännande inom arméförslagets ram. Det är för mig ett liffligt behof att till dem få uttrycka en känsla af djup medborgerlig förbindelse, på samma gång jag för sakens skull tillåter mig att till den framburna motionen få foga några beriktiganden, förklaringar och anmärkningar.

Motionen instämmer i alla väsentliga saker med den grundåskådning, som kommit till synes i mina artiklar »Kasernen-folkhögskolan», om den ock antyder, att den ton, i hvilken dessa varit affattade, måhända förefallit mången alltför poetiskt högstämnd och förhoppningsfull, »såsom t. ex. att folkhögskolan bör flytta in i kasernen, att denna bör blifva en skola äfven för medborgarellifvet, en folkhögskola, en medborgareskola». Namnet »fälhögskola» väcker motionärens sympati, på samma gång han fruktar, att det skulle kunna väcka å ena sidan öfverdrifna förhoppningar med påföljande missräkningar och å

andra sidan klander. Han delar icke min åsikt om lämplighe-
ten af en civil lärarekår, ställd såsom samarbetande i rekryt-
skolan med militärerna, hvilka själfva böra »handhafva lednin-
gen äfven af den medborgerliga utbildningen», men med rätt
att anlita all god hjälp, närmast inom de värnpliktiges egna
led. — Må det tillåtas mig att till dessa motionens uttalanden
knyta några betraktelser, som icke alls äro polemiskt tänkta,
fast de röra sig delvis på själf försvarets mark, själf försvar mot
möjliga missförstånd!

1. *Poetisk och högstämmd framställning.* Jag tror, att det
är praktiskt att, då en ny idé skall framföras, söka om möjligt
på denna fästa örnens och icke kråkans vingar. Ty en sådan
idé når målet vackrast och fortast flygande och icke flaxande!
Vill man träffa ett aflägsset mål, måste man *höja* syftlinjen, och
man behöfver icke därför anses hafva idkat någon svärmisk
målskjutning med månen som skottafla! Ej jämt står kvick-
silfverpelaren på medelvärmesgrader. Den stiger högre under
värmens inflytande. Så är det fallet nu, ty en stor nationell
kraftansträngning, framprässad under en instinktlik känsla af att
fara är för handen, drifver mätpelaren i höjden: hjärta och
pulsar klappa af eld. Allt hvad som höjer ett folks känslor
öfver hvardagslifvets medelvärmesgrad är släkt med poesi och
utan värme ingen drifkraft. Ögat *måste* lyftas några meter öf-
ver hvardagshorizonten, då en så följdräk och nationens alla
förhållanden så genomskakande sak afhandlas som ettårig värn-
plikt, och om tonen tager intryck däraf, skattar man icke där-
för åt frasernas och det opraktiska svärmeriets ihåliga gudar. Icke
sällan har jag funnit, att skillnaden mellan s. k. praktiska och
s. k. opraktiska människor legat däri, att de förra varit när-
synta och de senare långsynta. Men jag tror, att olika ställda
ögon böra hjälpa hvarandra att *se!* — Jag är fullt viss om, att
äfven i detta stycke min högt aktade skånske landsman, motio-
nären, icke står fjärran från min åskådning. Ty han vet lika-
såväl som jag, att landets stora försvarsfråga hvarken löses un-
der intryck af den oäkta hänförelse, som skummar upp vid
glasens klang, ej heller i kraft af en försiktighet och räddhåga,
som för hindren studsar bort från målet. Båda veta vi, att
Sverige bär i sin glänsande rikssköld icke festpokaler och harar,
men kronor och lejon!

2. *Folkhögskolan i kasernen.* Till min odelade förundran
har jag förstätt, att åtskilliga så grundligt missuppfattat mig,
som om jag skulle ordat för kasernens *förvandling* till folkhög-

skola eller trots det vara lämpligt och möjligt, att den senare skulle i hela sitt pedagogiska kubikinnehåll inflytta i den förra. Jag har talat för, att *vissa* väsentliga folkhögskolans dels hvardagspraktiska, dels medborgerligt och sedligt väckande ämnen skulle göras till föremål för undervisning i kasernen, vidare har jag tänkt mig, att folkhögskolans metod och skoluppfattning skulle erkännas och upptagas i rekrytskolan, så att undervisningens mål sattes i fosterländsk och sedlig väckelse, i bibringandet af en manlig, allvarlig och karaktärsdanande lifsåskådning, men icke i inlärandet af några mer eller mindre torra och elementära, reglementsenligt utstakade lärokurser. Jag är fullt ense med hr Ivar Månsson, att »vikten ligger icke så mycket på omfånget, kvantiteten, som fast mer på arten, kvaliteten». Just detta är folkhögskoleuppfattning. Jag har betonat den militära folkhögskolans plats såsom *aftonskola* och därmed antyd, att jag icke väntat mig *många* dagliga undervisningstimmar. Men väl har jag hoppats på i medeltal två pr dag, hvilket skulle göra ungefär 400 undervisningstimmar, som, klokt fördelade på icke för många och för olikartade ämnen, skulle med en rationell undervisningsmetod kunna gifva en nog så vacker inre behållning. De vintermånader, under hvilka rekrytskolan varar, äro ju vår *mörka* tid, och mörkret, ej allenast regnet, torde nödvändiggöra de värnpliktiges inomhuslif till icke oväsentligt omfång, hvadan alltså tid borde kunna beredas icke allenast åt instruktionsläsning, skrifning och räkning — i flertalet af värnpliktige afmått omfång — utan äfven åt lifvande och väckande föredrag i svensk historia (med upptagande af lefnadsskildringar), i svensk geografi och rörande vårt samhällsskick. (Våra värnpliktige böra ju få veta något om den statsbyggnad, de skola värja och inom hvars ram de skola verka, veta något om konungadöme, riksdag, union, styrelsen i en stads- och landtkommun o. s. v.) Dessa senare medborgerliga ämnen äro sines emellan invärtes besläktade och därför hvarandra stödande ämnen, som, *lagda i en verkligt dugande lärares hand*, borde kunna lämna ett ganska godt resultat. Att någon stund äfven på söndagen borde kunna få en för de värnpliktige lifvande och värmande användning, därom enas lätt alla parter.

Från radikalt håll — och äfven från målsmän för den danska folkhögskolan — har jag å försvarsopinionsmöten hört den invändningen, att mellan kasernen och folkhögskolan består en olöslig själfmotsägelse, enär den förras princip är lydnad, den senares frihet, och dessa två trifvas omöjligt under samma tak. Men äro då lydriad och frihet två hvarandra uteslutande

begrepp? Är icke motsatsen lydnad och *olydnad* (ligapojksanda)? Är det icke hemmens, skolornas och hela samhällslivets höga uppgift att samtidigt uppfostra människan till *både* lydnad och frihet? Jag menar det. Se vi icke denna enhet lifslevande för oss i hvarje lydig krigsman, som på samma gång vet sig vara en själfständig svensk medborgare?

En annan invändning, äfven från radikalt håll, har så affattats, att de värnpliktige icke skulle kunna hämta någon glädje eller nytta af en aftonundervisning, till hvilken de kommo uttröttade efter dagens marscher och öfningar. Men se dock, hur det går till i städerna vid de där anordnade statsunderstödda föreläsningarna! Jag har många gånger hållit föredrag för 800 personer mellan kl. 8—9 e. m., och de flesta af dem arbetare, som stått många timmar i fabriken, men som med vaket intresse följde hvad som bjöds. Och jag kan icke tro, att den friska utomhusluften skulle verka mer söfvande än fabriksluften! Hvilan består icke alltid i att *ingenting* göra, men i att göra *något annat*, med ett ord i omväxling.

Lika grundlös är den farhåga, som här och hvar inom folkhögskolans krets lär hafva uttalats, att nämligen denna rent af skulle gå under, om »fälvhögskolan» komme till stånd. Nej, skulle det så illa gå, låge påtagligen orsaken i införandet af själfva den ettåriga värnplikten, icke i att medborgerlig undervisning förenades med denna. Jag omfattar emellertid för min del icke denna pessimistiska åskådning. Tvärtom synes det mig klart och troligt, dels att medborgarebildnings meddelande i kasernen efter folkhögskolans föredöme borde öka den senares »prestige», dels till hennes salar draga icke få unga män, hos hvilka såsom värnpliktige lust väckts efter mera upplysning.

Allt hvad som göras kan för att hos så många unga män som möjligt stärka det fosterländska sinnet och en vaken håg bör glädja isynnerhet alla ungdomslärare, och vi kunna alla instämma med motionären i Andra Kammaren, hr Ivar Månsson: »Må den medborgerliga och karaktärsbildningen gå hand i hand med den militära!»

3. *Namnet »fälvhögskola»*. Med hänsyn till språkets makt öfver tanken är det icke alldeles utan vikt, att med införandet af en ny sak ett nytt anslående namn gifves denna, så att erinringar om »gardistlif» o. d. icke framkallas hos föräldrar och de unga soldaterna själfva. Godt vore, om själfva namnet hos de senare väckte goda förhoppningar; att dessa icke skulle bli grusade, tillkommer det väl alla dem att sörja för, som skola organisera och leda den nya inrättningen. Den som har öra

för ords valör skall törhända medgifva, att det icke är praktiskt att påtrycka denna en klanglös etikett så att säga, hvilken verkar fränstötande så på gamla som på unga. Och det gör ordet kasern. Icke ensamt den militära, icke heller ensamt den medborgerliga utbildningen, men bägge elementen i förening dana fälthögskolan.

4. *Samarbete mellan militärer och civila.* Denna punkt har vållat mycken betänksamhet, men om man också får medgifva, att förslaget icke är så lätt att förverkliga, tror jag dock icke, att det är vare sig »farligt» för militärerna eller i sig själft outförbart. Icke var det någonsin min mening, att civila lärare skulle tränga sig emellan officerare och manskapet och liksom hindra de förre att få fast grepp i detta. Officeren är rekrytskolans herre, icke den civile läraren. Men jag är alls icke säker på, att det vore det enda rätta och lämpliga, att militärerna ensamma skulle *handhafva* äfven den medborgerliga utbildningen. Regeringen finge väl efter riksdagens anvisningar gifva en någorlunda klar och fast form äfven åt den senare, så att den icke blefve lämnad åt slumpen eller blefve alltför olika tillgodosedd i olika rekrytskolor. Lärarne kunde nog känna sig fria inom en sådan ram, likasåväl som lärare vid folkhögskolor och arbetareinstitut äro fria, fast deras undervisning icke får sväfva in på agitationens slippriga mark. Och gifvetvis skulle de civile lärarne med hänsyn till, huru de skötte sin undervisning inom (icke för trångt) utstakade gränser, stå under en militär chefs kontroll. Jag tänkte mig saken så, att i sådana *praktiska* ämnen som räkning och skrifning funnes lärare och handledare i mängd — hvilket nog behöfdes just för dessa ämnen — inom officers- och underofficerskåren samt inom de värnpliktige själfva. Men jag håller fortfarande på, att de *medborgerliga* ämnen, som i 2:a punkten angifvas, i *regeln* bäst blefve tillgodosedda, om de lades i en fullt kompetent civil lärares hand. Han borde vara fullt hemma i dessa ämnen, ty är läraren — han må komma från hvilken kår som helst — icke detta, så skall hela saken strax vara fullkomligt bortfuskad, den skall sjunka i en ohjälplig misskredit. Han skall *behärska* sina ämnen, och det gör man ej med blott studentexamen som basis. Det vore en *stor* skada skedd, om de unge krigarne sutte intresselösa för Sveriges historia, geografi och samhällsskick. Hur sorgligt ofta har t. ex. icke både i högre och lägre skolor just vår mäktiga och eldande historia så föredragits, att den väckt leda och ledsnad ända till vämjelse! Vore det icke en förlust just i en skola för krigare, om det så ginge

där? Men å andra sidan: denne civile lärare, fälthögskolans humanistiske fältpräst så att säga, kunde han icke, om han vore sin plats fullt vuxen, blifva till ett *stöd* just för officerarne? Vi veta ju, att föräldrars råd och lefnadsregler blifva liksom djupare intryckta, om de i ny form och i annat sammanhang upprepas af skolans lärare. Jag spørjer: skulle icke i själfva verket officerarne få ökad och befästadt grepp i de unge krigarne, om dessa finge genom en i deras ögon »opartisk» civil lärares undervisning aktning för krigarens stora samhällsuppgift — hvilket ju alldeles icke betydde något krigets förhållande — samt om de genom historien och statskunskapen finge klart för sig, att äfven den ringaste man i vårt land alldeles icke är »rättslös», såsom socialistiska talare på alla möten idissla, samt att äfven han har värdefulla medborgerliga rättigheter och förmåner att försvara? Ty nu inpräntas det i de djupa leden, att »de ha ingenting att försvara». Skulle ej — jag upprepar det — denna just i fälthögskolan så viktiga medborgerliga undervisning göra mest intryck på de unga, om den framfördes af en civil lärare, och skulle icke just officerskårens auktoritet och »inre ställning» till de värnpliktige vinna härfpå?

Jag vågar lifligt bestrida lämpligheten af att anförtro den *medborgerliga* undervisningen (men väl i den praktiska ämnesgruppen) åt t. ex. akademiskt bildade värnpliktige. Hade de ock *möjligen* själfva det teoretiska vetandet till sitt förfogande, så sakna de dock lifserfarenhet, lärarevana och tillräcklig kännedom om elevmaterialet så att säga (och denna *verkliga* lärareförmåga vinner man endast på praktisk väg, icke genom en kurs i pädagogik, såsom naivt nog föreslagits vid ett diskussionsmöte i Uppsala). Då det icke vore meningen att hålla vetenskapliga, utan sant populära, på en gång lättfattliga och värmande föredrag — en icke lätt uppgift — som bure en fosterländskt och sedligt manande klang, så frågas: äga dylika unga värnpliktiga lärare inför sina medvärnpliktige åhörare den *auktoriteten*, byggd på lifs- och människoerfarenhet, utan hvilken orden falla som stenar till marken, men icke kunna som närmande bröd upptagas? Skulle de vinna gehör? Skulle det främja godt förhållande och verkligt förädlade samvaro mellan unga män af olika klasser, om somliga uppträdde docerande för de andra? Jag fruktar, att hos de mindre bemedlade värnpliktige känslor lätt skulle vakna, beslätade med dem, som de förr hyste mot gynnade »herrbeväringar».

Jag är icke heller viss om, att motionen i Andra Kammaren är inne på en i allo rätt väg, då den framhåller vissa värnpliktiges *rättigheter* att erhålla handledning i medborgerliga äm-

nen och andra värnpliktiges *skyldigheter* att i denna handledning biträda. Jag har förut antydt, *hvilka* ämnen denna senare skyldighet kunde lämpligen inbegripa, men borde det icke vara *skyldighet* äfven i det första fallet? Trots danska folkhögskoledogmer påstår jag detta med hänsyn till detta speciella förhållande. Obligatorisk folkundervisning betrakta vi ju med allt skäl som en liberal sak, ty den innebär en *välgärning* mot de unga. Samma förhållande inträdde för de unge värnpliktige i kasernen: medborgerlig undervisning vore en välgärning mot dem både under deras rekryttid och för deras framtid, på samma gång den skänkte deras föräldrar ett tryggande medvetande och lände staten till gagn, då den ju innebure en icke oväsentlig garanti med hänsyn till eventuell utsträckning af den politiska rösträtten. Jag undrar, om det icke skulle vålla en viss *oordning* i rekrytskolan, om det berodde på de värnpliktiges fria skön att närvara eller frånvara vid den teoretiska undervisningen. Skulle det icke stöta i bokstaflig mening äfven på *lokala* svårigheter? Jag är tvifvelaktig, om den *rättsgrund* ligger *nog* säker, i kraft af hvilken man vill under värnpliktsåret *åläggga* somliga värnpliktige ett vida drygare och ansvarsfullare arbete än andra. På *frivillig* medverkan bör man väl bygga. Jag kan icke heller se, hvarifrån de skulle taga *tid till den nödvändiga förberedelsen till föredrag*, som man i sanning icke skakar ur ärmen. Detsamma gäller med hänsyn till säkerligen redan förut tillräckligt ansträngda officerare, om de skulle äfven vara föreläsare. Vore icke en *arbetsfördelning* mellan civila och militärer så godt som en nödvändig sak, om man vill göra lefvande allvar af medborgerlig bildnings meddelande i rekrytskolan.

Den civila lärarekår, jag för vissa medborgerliga uppgifter i rekrytskolan alltså tror vara gagnelig, står visserligen icke att taga på hyllan, men den blefve fåtalig och därför icke så kostbar. Den skulle kunna efter hand förse folkhögskolor, arbetareinstitut o. s. v. med goda lärarekrafter (liksom vice versa).

Vid folkhögskolorna hafva officerare platser både som föreståndare och andre-lärare, och man har däraf sett flera fördelar. Det vore väl då icke heller så farligt, om civila personer blefve anställda som lärare i »fälthögskolan». Det torde vara mycket gagneligt, att gränserna mellan civila och militärer samt öfver hufvud taget mellan de ohka klasserna göras flytande och icke stelfrusna. En sådan falsk kåranda, en sådan afsluten kastanda som i den franska armén råder lyckligtvis icke i Sverige, och vi hafva icke att befara något slags dreyfusianism hos oss. Men att vissa sega fördomar å ömse håll ännu dröja

sig kvar, är nog oförnekligt och har äfven antydts i Urban v. Feilitzens förträffliga artikel i Svenska Dagbladet. (d. 17 febr.). Ju förr de försvinna, dess bättre. Samhället bör ju icke ordnas med en mekanisk verkstad som förebild. Ty det är en lefvande organism, icke en död mekanism.

Vissa uttryck i hr Ivar Månssons väl öfvervägda och ädelt tänkta motion gifva mig den föreställningen, att de stödja äfven min speciella uppfattning. Så t. ex. då han betonar, att undervisningen skall anförtros åt »sakkunnige», att det militära befälet »skall äga rätt att anlita all god hjälp, som därvid kan stå till buds» m. m. Under hvarje förhållande kan *saken* endast vinna på att man noga skärskådar olika möjligheter. Endrätt i det väsentliga förefinnes.

* * *

Icke oantagligt är, att en viss räddhåga eller motvilja råder hos icke få folkrepresentanter med hänsyn just till den medborgerliga undervisningens genomförande i rekrytskolan. Må det tillåtas mig att till hvad jag förut i ämnet anfört foga ännu några synpunkter!

Mycket ofta hör man från konservativa personer, äfven de mest bildade, och från konservativa blad en bitter klagan höjas mot den brist på fosterländskt sinne, allmänanda och offervillighet, som röjes än här, än där i de djupa leden. Må vara, att så är. Men så ofta vill man skörda, där man intet sått. Så länge har man predikat, hur onyttigt det är att meddela undervisning i fosterländska ämnen, i kommunal- och grundlagar o. d., åt kropparbetets söner. Skolor för dem borde endast syssla med »praktiska» ting: slöjd, landtbruk, räkning o. s. v. Hur länge och från huru många håll har man icke sett snedt t. ex. på folkhögskolornas fosterländska och medborgerligt bildande ämnesgrupp! Det »praktiska» har blifvit nästan en sjukdom hos vårt industriella tidehvarf, klandervärdt icke i och för sig naturligtvis, men genom den trånghet och ensidighet, med hvilken man fattat detta begrepp.

Detta i allmänhet. Hvad nu t. ex. historia angår som ämne för en någorlunda sammanhängande serie föredrag i rekrytskolan, tror jag det vara af vikt, att just där med tillhjälp af detta ämne *kriget* belyses. En viss gudsnådlighet gifver sig uttryck rörande denna sak i ganska vida kretsar. Men det skall verka förlamande och försvagande på värnpliktshärens inre hälsa, om den står tveksam i detta stycke. Man måste få klart för sig, att det är en hög och helig plikt att *försvara*

sitt eget folk och dess frihet samt att det är en himmelsvid skillnad mellan försvarskrig och krig med eröfring och falsk gloire som mål. Skall icke härens andliga styrka ökas, om de unge krigarne få värmas af ädla hjältegestalter och få syn på förarne i vårt folks frihetsstrider? Äfven om t. ex. Karl XII själf icke skulle bestå för historiens dom, är det dock mycket i hans historia, som skall gripa och elda, framför allt *karoliner-nas* storhet. Må de unga följa, huru dessa med förtviflans seghet värjde Östersjölanden! Må de lära sig vördnad för en krigare af Erik Dahlbergs nobla kynne! Må de lära sig älska Gustaf II Adolf! Må de ledsaga den unge hjälten Wilhelm von Schwerin på hans lefnadsbana! Detta är blott några enstaka exempel, och de äro alls icke af mig valda för att blomsterströ kriget, men väl den ädle *krigare*n. För denna typ af människosläktet höra de lära sig vördnad, lära sig se *offrets* storhet, se det i lefvande bild, ej i form blott af abstrakta teoretiska marningar.

Som en viktig behållning af en varm fosterländsk undervisning om vår historia, vårt land och vårt samhällskick vill jag betona, att *Sverige* på detta sätt kan för vår manliga ungdom varda en lefvande sak och ej ett dödt examensbegrepp. Och det torde i våra dagar vara nödigt, att så sker, ty *en motvikt* behöfves i sanning mot den socialistiska agitationen, som lägger an på att neddraga denna sak, detta ord. För ej länge sedan bevittnade jag på ett stort diskussionsmöte, att ordförandens lugna maning till deltagarne att som slut på det hela instämman i ett »Gud bevara fosterlandet!» besvarades med högljudda »nej, nej, nej!» från socialistiskt håll. Och man kan vara viss om, att den hänsynslösa energiska agitationen från socialistisk sida dels skall stämpla en historieundervisning i den anda, jag framhäft, såsom en otillbörlig — »agitation», dels på alla sätt söka göra just kasernen till ett säningsfält för sina egna idéer. Skall man anse det vara nog att som andligt »motgift» sätta något skrifning, räkning och instruktionsläsning?

Major Tingsten säger i sin broschyr »Allmän värnplikt: En lifsfråga för Sveriges folk» (sid. 14): »Understödd af en lefvande kärlek till fädernesland och fosterbygd, vinner krigslydnaden dubbel styrka.» Så är det, men *vill* man nå det rätt aflägsna mål, som heter »*levvande kärlek*», så *måste* man välja de rätta medlen, och — märk — man måste bestå någon *tid* och sätta in en *personlig kraft* i och för sakens förverkligande. Eljes blir allt blott en skumfras, och man tror sig åter kunna pocka på skörd, där man intet allvarligt sätt. Icke har det strama preussiska kasernlifvet utestängt socialismen därifrån.

Skulle icke utgången kunnat åtminstone i väsentlig mån varit en annan, om man i rekryten sett icke blott ett soldatämne, men ett medborgareämne?

Ännu en sak må framdragas. Så länge krigshärrar funnits, hafva musik och sång i en eller annan form ingått som element i krigarandans väckande. Hvad skall man säga om de råa, fula och slippriga soldat- och bevärningsvisor, som opåtaladt så länge fått sjungas i den svenska armé, hvilken vill gömma Gustaf Adolfs minne? I icke ringa mån hafva dessa sedefördärfvande sånger hos vårt folk födt föreställningar om militärlifvet, som ännu i dag verka hämmande för försvarsfrågans lösning. Här är också en viktig uppgift att på positivt sätt lösa: utdrif den dåliga sången med en god sådan! (Ett anspråkslöst bidrag i detta syfte må det tillåtas mig att nämna: den af öfverste Henrik Gyllenram och mig utgifna »Soldatens sångbok».) Se här hvad Viktor Rydberg en gång skref i detta ämne:

»Ett folk, hvars ungdom samlar sig vid liderliga visors ljud under fosterlandets fanor, skrifver med egen hand sin dödsattest och går sin undergång till mötes. Att förbättra och föröka våra *materiella* försvarsmedel tjänar till absolut intet, om vi icke förbättra och förädla de *personliga* försvarskrafterna. Om bakom våra batterier och bajonettrader står en nedrig pöbel, som lifsåskådning och lefnadssätt gjort ovärdig att lefva, skall historiens Gud och folkens Nemesis nog sörja för att den dör och dör ärelös. Gud bevare mitt fosterland! Skall Sverige falla, må det falla med ära!»

* * *

En armé som den svenska måste på allt sätt söka att genom moraliska kraftmedel stärka sig inåt och på detta sätt ersätta sin underlägsenhet i antal. Man får icke mäta en härs styrka blott med additionstabellen i hand. Den *planmässiga* och *besjälade* medborgarebildning, jag talat för, borde kunna förläna plikt känslan nytt innehåll och ny kraft, stödja och utfylla den järnfasta disciplin, officerarne bibragt, fylla den svenska hären med något af den anda, som en gång halv fåtaliga greker att besegra österns oräkneliga skaror, samt äfven i djupaste fredstid lända land och folk till gagn och glädje.

Må så vår utmärkta läkarekår få ett ord med i laget, när det gäller att hygieniskt inrätta en kasern och det dagliga lifvet där, utan hvilket värnpliktstiden för söner ur bättre hem lätt kan blifva ett prässande martyrium och fråntaga dem förmågan

att på ett godt sätt umgås med kamrater ur ringare hem. En fysiskt-militärisk, intellektuellt-sedlig samt hygienisk utbildning för hela nationens manliga ungdom — är det icke ett värdigt mål, och hör det blott till vårskyarnas område?

* * *

Och så till sist — äfven med den farliga risken att i vår absolut nyktra, från lyriska baciller tioudubbelt renade tidsålder anses som en åt högstämnd poesi alltför mycket hemfallen individ — ett ord af Esaias Tegnér, för 90 år sedan gifvet i »Svea» som en framtidshägring åt vår nation:

Se, upp till statens nya tempel tåga
ej skilda flockar, men *ett* brödrafolk!
Det ligger aska öfver afunds låga,
och tvedräkt faller för sin egen dolk.
Ren som en stjärna blickar religionen,
och lag och frihet hålla vakt vid tronen.

Många vägar kunna föra till detta stora fosterländska utvecklingsmål. För *min* syn gick *en* väg dit genom — fälthögskolan.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Second block of faint, illegible text, appearing as a separate paragraph.

Third block of faint, illegible text, centered on the page.

Fourth block of faint, illegible text, located in the lower middle section.

